

ДЕМОКРАТИЧНА МОДЕЛЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ КУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТУ МІСТА

Вступ. Аналіз культурного ландшафту міста дозволяє дослідити локальні особливості та контекст місцевої культури. Гібридна організація міста як медіа-архітектурного комплексу, залученість міських жителів до процесів прийняття управлінських рішень у різних формах створюють поле для формування демократичної моделі трансформації культурних ландшафтів міст, коли міські жителі не лише мають змогу вільного доступу до міського простору, а й активно беруть участь в ухваленні рішень щодо його використання та внесення в нього змін.

Методи. Використано методи емпіричного аналізу, систематизації, узагальнення та порівняння отриманих даних, а також опис отриманих результатів.

Результати. Культурний ландшафт міста є результатом взаємодії різних акторів – місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, креативних індустрій та місцевих мешканців. Зміни в політиці, економіці та суспільстві можуть сприяти розвитку нових ідей і підходів до культурного ландшафту міста, що віддзеркалюють актуальні потреби та цінності. Демократична модель розвитку культурного ландшафту міста вимагає розвинутої системи комунікації між усіма акторами, і медіа виконують ключову роль у ній. Вони впливають на уявлення та сприйняття міського простору, формують громадську думку і впливають на ухвалення рішень у місті.

У контексті досліджуваної моделі розвитку культурного ландшафту міста медіа мають важливе завдання забезпечити відкритість та доступність інформації про різноманітні ініціативи та проєкти, що реалізують у місті. Вони допомагають залучати громадян до дискусій, консультацій та громадських обговорень з питань розвитку міста, сприяють формуванню спільних цілей та стратегій розвитку.

Висновки. З'ясовано, що розвиток демократичної моделі трансформації культурного ландшафту міста є важливим для забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя населення. Медіа відіграють важливу роль у створенні відкритого та прозорого міського середовища, яке сприяє активній участі громадян у процесах ухвалення рішень та формуванні культурного ландшафту міста. Їхня роль полягає в тому, щоб забезпечити широкий доступ до інформації, сприяти відкритому обміну думками та ідеями, а також підтримувати діалог між усіма зацікавленими сторонами міського розвитку. Місцеві жителі як соціальні актори здатні вносити глибокі зміни в структуру культурного ландшафту міста. Це відіграє позитивну роль для місцевих демократій і культури взаємодії, адже місцеві актори є найбільш зацікавленою стороною, коли проблема локального рівня набуває високого рівня складності.

Ключові слова: місто, культурний ландшафт міста, трансформація, соціальні актори, медіа.

Вступ

Капіталістична економіка створює умови для формування культурних і креативних індустрій. І, в свою чергу, демократичні суспільства переглядають традиційні уявлення про цінності, права та обов'язки. Це формує підґрунтя для різноманіття колективних культурних практик, що реалізуються на комерційних засадах. Уже на початку XXI століття "розріджується" "мікро" рівень соціального: "патерни комунікації та координації між індивідуальними життєвими політиками з одного боку та політичними діями людських колективностей з іншого" (Bauman, 2000, p. 6).

"Вибір" є лейтмотивом сучасної культури, і людина, як рефлексивний індивід, не може не робити вибору, навіть зовсім незначущого. Демократичне управління, децентралізація влади та розширення прав громад створюють умови, у яких жителі міста стають активними учасниками формування та трансформації міського простору. Це означає, що міські жителі не лише мають змогу вільного доступу до міського простору, а й активно беруть участь в ухваленні рішень щодо його використання та змін. Для цього створюють різні інструменти, які побудовані на різних формах комунікації та, відповідно, мають різну міру вертикальної та горизонтальної взаємодії.

Гібридна організація міста як медіа-архітектурного комплексу, залученість міських жителів до процесів прийняття управлінських рішень у різних формах створюють поле для формування демократичної моделі трансформації культурних ландшафтів міст, які можна розглядати як метафору міської громади, що віддзеркалює стиль життя мешканців та способи використання спільного простору. Він відтворює різноманіття та фрагментованість міського життя, де різні соціальні групи та

райони мають власні характеристики та особливості. Аналіз культурного ландшафту міста дозволяє дослідити локальні особливості та контекст місцевої культури.

Мета статті – виявлення основних рис та закономірностей демократичної моделі трансформації культурного ландшафту міста.

Огляд літератури. Дослідження соціокультурних процесів постмодерного суспільства здійснені численними філософами і культурологами, серед яких уже класичними стали праці Жана-Франсуа Лютара, Жана Бодрійяра, Мішеля Фуко, Жака Дерріда, Зигмунта Баумана. Зростання впливу медіа на трансформаційні процеси та функціонування міст розкрито в роботах Мімі Шеллер та Джона Уррі, Едварда Соджі, Скотта Маккуайра. Культурний ландшафт на різних рівнях досліджує Габор Сонколи. Дослідження впливу участі місцевих жителів на управління в містах та територіальних громадах. Ці студії, зокрема, вивчають механізми взаємодії між місцевими жителями, громадськими організаціями та владою у процесі прийняття рішень щодо культурних ініціатив та проєктів, проведені Ніколо Чіерічетті, Майком Лідоном і Ентоні Гарсіа, Арзою Чарчман і Елішевою Садан.

Методи

Проведено попереднє дослідження та аналіз загальних тенденцій у процесах трансформації культурних ландшафтів міст у XXI столітті та визначено їх основні риси. Для визначення та опису аналізованої моделі використано такі методи, як емпіричний аналіз процесів трансформації, притаманних культурним ландшафтам сучасних міст, систематизація, узагальнення та порівняння отриманих даних, а також опис результатів.

Емпіричну базу дослідження становлять повідомлення в медіа та офіційних інформаційних ресурсах

міської влади, громадських організацій різних міст України та світу.

Результати

Трансформація культурного ландшафту міста визначається сукупністю чинників, частина з яких лежить поза полем культури. Сталі чинники, такі як об'єкти архітектури, урбаністичне планування, інфраструктура, культурні інститути та рекреаційні зони, формують основу культурного ландшафту міста і вимагають обережного планування та управління для змін. Вони створюють основну структуру культурного ландшафту міста, і їх трансформація вимагає публічних обговорень, оцінок впливу, а з тим і значного часу та ресурсів.

Такі чинники, як погода, сезонність, можна характеризувати як динамічні, оскільки вони змінюються з часом (частина – циклічно) і можуть бути непередбачуваними. Погода, наприклад, може впливати на те, як міський простір сприймає та використовує громада в конкретний час і момент.

Економічні та політичні умови можна віднести і в першу, і в другу групу чинників, залежно від особливостей політичного устрою, соціально-політичної динаміки в державі та інших актуальних процесів. Саме політичний устрій визначає можливість реалізації досліджуваної моделі трансформації культурного ландшафту, і тому не всі міста і не будь-який часовий відрізок розвитку міст можемо розглядати в контексті цієї моделі. Крім того, міське управління може відходити на певний час від такої моделі і повертатись до неї знов.

Різні чинники мають різну силу та осяжність впливу на культурний ландшафт міста. Залежно від географічного положення, природного ландшафту, фінансових ресурсів та політичного контексту, рівень впливу на місто може значно відрізнятись.

Крім того, важливо зазначити, що різні чинники можуть взаємодіяти між собою, створюючи складні зв'язки, через які формується культурний ландшафт міста. Наприклад, погодні умови можуть впливати на культурні події та активності в місті, такі як фестивалі чи відкриті виставки. Водночас, економічні умови можуть впливати на доступність фінансових ресурсів для реалізації культурних ініціатив та проєктів. Така взаємодія різних чинників робить культурний ландшафт міста динамічним.

Деякі чинники, такі, зокрема, як політичний контекст, можуть мати довгостроковий вплив на культурний ландшафт міста. Наприклад, зміни в політичних структурах або вибори можуть призвести до змін у стратегіях розвитку міста, наприклад, стимулювати інвестиції в культурні проєкти та інститути або зміни в плануванні міського простору. Такі події можуть мати далекосяжний вплив на культурний ландшафт і формувати його напрямок розвитку на багато років вперед.

Крім усього вищеописаного, варто відзначити можливість управління чинниками, оскільки це залежить від їх походження та характеру. Частина з них априорі лежить поза можливістю людського впливу (як, наприклад, сезонність погодних умов), інші – піддаються впливу на державному чи глобальному рівнях (як, наприклад, участь держави в міжнародних організаціях), і тільки частина чинників піддається трансформації соціальними акторами на локальному рівні.

Отже, розуміння культурного ландшафту міста як складної системи, що трансформується під впливом різноманітних чинників, дозволяє краще розуміти його структуру та динаміку (Sonkoly, 2020, p. 177). Це важливо для випрацювання стратегій розвитку міст, які враховують потреби та інтереси різних соціальних груп

і сприяють створенню відкритого, різноманітного та життєздатного міського середовища.

У контексті цієї статті, медіа займають значне місце в сучасному місті. З винаходом електрики, культурні практики та дозвілля почали переміщуватися з міських вулиць на екрани. На початку розвитку телекомунікаційних технологій такі умовні "екрани" та інші транслятори мали публічний характер – доступ до них громадяни отримували в громадських місцях, таких як кінозали або міські площі. Комунікація із зовнішнім світом фактично здійснювалась людиною в спеціально організованих місцях та здійснювалась публічно або через посередництво іншого, умовно назвемо його "оператором". Новини передавалися через канали комунікації, що залучають увагу великої аудиторії одночасно і у визначений час – ті ж радіо, телебачення працюють за таким принципом.

Однак з розвитком інтернету та цифрових технологій, медіа стають більш індивідуалізованими та приватними. Тепер людина має змогу споживати інформацію, здійснювати культурні практики, отримувати доступ до різноманітного медіа-контенту, без необхідності покидати приватний простір власної квартири. Вона може дивитися фільми, слухати музику, читати книги, переглядати новини, спілкуватися з іншими, реалізувати громадянські права з екрана свого пристрою з під'єднанням до мережі Internet. Відбулося злиття всіх сфер людського життя та побутування, реалізації себе, своїх прав та обов'язків з інформаційними технологіями.

Медіапростір не можна розуміти окремо від "реального" світу, оскільки медіа стали невід'ємною частиною соціальної, політичної, економічної та культурної сфер суспільства (Sheller and Urry, 2006, p. 23). З огляду на вищеописане, очевидним є те, що місто та технології стали настільки взаємопов'язані, що неможливо зрозуміти одне без іншого. У даному контексті ми використаємо поняття Скота Маккуайра, який розкриває місто як медіа-архітектурний комплекс (McQuire, 2008, p. 8). Доцільно розглядати медіа не як щось окреме від міста або інструмент, який репрезентує міські явища. Скоріше вони стають частиною просторового досвіду сучасного міського життя.

Медіа, міський простір і міське життя тісно переплетені, і що більше розвиваються технології, то більше зміцнюються ці зв'язки (Soja, 2002, p. 91).

Культурний ландшафт міста є результатом взаємодії різних акторів – місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, креативних індустрій та місцевих мешканців. Зміни в політиці, економіці та суспільстві можуть сприяти розвитку нових ідей і підходів до культурного ландшафту міста, що відображають актуальні потреби та цінності. Демократична модель розвитку культурного ландшафту міста вимагає розвинутої системи комунікації між всіма акторами, і медіа виконують ключову роль у ній. З огляду на це, медіа в сучасному місті є не лише джерелом інформації, а й важливим інструментом для спілкування, мобілізації та активізації громадської участі. Вони впливають на уявлення та сприйняття міського простору, формують громадську думку і впливають на прийняття рішень у місті.

У контексті демократичної моделі розвитку культурного ландшафту міста, медіа мають важливе завдання забезпечити відкритість та доступність інформації про різноманітні ініціативи та проєкти, що реалізують у місті. Вони допомагають залучати громадян до дискусій, консультацій та громадських обговорень з питань роз-

витку міста, сприяють формуванню спільних цілей та стратегій розвитку.

Варто відзначити особливу роль онлайн-платформ міської інтеграції – веб-сайтів, мобільних додатків та інших цифрових ресурсів, які сприяють взаємодії мешканців міста та поліпшують комунікацію на різних рівнях, але часто з місцевою владою. Вони можуть стати дієвим інструментом підвищення ефективності демократичної моделі розвитку культурного ландшафту міста, залучаючи більшу кількість соціальних акторів на різних рівнях міського управління.

Основа соціальної дії та взаємодії формують соціальні медіа, які за останні 10-15 років дедалі більше впливають на місто та те, як організовується життя міських мешканців. Форми комунікації, які використовують у соціальних медіа, є доступними, легко передання та сприйняття повідомлень робить їх популярним інструментом отримання інформації, і вони переважають над іншими медіа в кількості залученої аудиторії. Інформація з інших медіа так чи так дублюється в соціальних медіа, а швидкість її поширення залежить від реакції користувачів.

Онлайн-платформи міської інтеграції та соціальні медіа відіграють роль інструментів розвитку культури демократії та громадянської відповідальності, адже залучають громадян до прийняття управлінських рішень і висвітлюють успіхи та досягнення громадських ініціатив. Це також сприяє підвищенню прозорості в системі влади, відповідальності перед громадою та стимулює позитивні зміни в керівництві та управлінні містом.

Усебічний розвиток міста вимагає від нього бути не лише місцем, де забезпечені всі необхідні фізичні умови для комфортного життя, а й бути середовищем, де громада має змогу активно впливати на своє оточення та спільно розвивати ресурси для підтримки кожного члена різноманітних міських спільнот у розкритті свого потенціалу. Розширення прав і можливостей громад у такому вимірі важливе для забезпечення рівних умов та підвищення якості життя їх членів.

Це означає, що демократична модель трансформації культурного ландшафту міста є не лише питанням створення фізичних інфраструктурних об'єктів, а й процесом, який дає громадам засоби та можливості для активної участі у формуванні свого середовища на різних рівнях (двір, мікрорайон, район, місто). Розвиток цього підходу є важливим для створення можливостей реалізації культурно-дозвіллевих практик та підтримки залученості громадян в соціально-політичне життя.

Окремо постає питання масштабу питань, щодо яких влада входить у діалог з громадськістю, та форми такого діалогу. Сучасне місто демонструє складні сценарії планування й управління територіями, які вимагають нових інструментів (Chierichetti, 2022). Громади, залучаючись до управління, розвивають потенціал для розв'язання управлінських проблем на локальному рівні, не покладаючись на зовнішній вплив, розвивають компетентності членів громадянського суспільства: аналітичну, соціальну, комунікаційну, політичну, а також соціальну відповідальність. Місцеві жителі є найбільш зацікавлені стороною в ухваленні рішень щодо трансформації культурного ландшафту міста, оскільки їх повсякденні культурні практики розгортаються у відповідному просторі. Набуваючи вищезгаданих компетентностей, люди, місцеві організації та спільноти отримують змогу змінювати соціокультурне середовище своєї повсякденності для забезпечення своїх потреб та поліпшення якості життя. Тим не менш, їхня роль обмежена законодавством, нормативними актами та іншими

обставинами, які окреслюють рамки співучасті громадян в ухваленні рішень.

Економічна модель попиту і пропонування, що діє в умовах вільного ринку, на засадах якого функціують культурні і креативні індустрії, який є одним з ключових, що впливає на трансформацію культурного ландшафту міст. Він демонструє, які культурні послуги споживачі готові придбати, і формує кількість, тематику та розташування пропонованих послуг. На ці процеси впливає низка різноманітних чинників від сезонності до популяризації подій, пам'яток, митців тощо в соціальних мережах. Щоправда, треба зауважити, що залежно від моделей культурної політики, є економічні пріоритети, які формує пільгова та дотаційна підтримка. Це актуально для патерналістської моделі, до якої найбільше наближена Україна. Про суто комерційну культурну політику без державного регулювання можемо говорити, коли держава не втручається у функціонування культурних інститутів ні управлінськими рішеннями, ні фінансово. Державні дотації, гранти та пільги ж збільшують потенціал та підвищують доступність культурних послуг у культурних інститутах, яким надаються. Рішення про таку фінансову підтримку ухвалюють без громадської участі, що зумовлює ризик невідповідності пропонованих культурних послуг попиту споживачів.

Можна визначити, що демократичне управління громадами та територіями має дуалістичну логіку: з одного боку, є угоди між сильною владою, які керують процесами із дотриманням регуляторних обмежень та соціального консенсусу, а з іншого – вимога дотримання юридично-нормативного підходу, який гарантує перебіг трансформації в чинному правовому полі. Перед таким дуалізмом постає низка проблем, як-от: резонансність співучасті, протестний характер взаємодії громадян, який підміняє справжню участь (Caetano, 2017, p. 5). Тут варто уточнити поняття «участь», яке не є синонімом консультування, але є залученням громадян до ухвалення рішень. Якщо це форма опитування, то ухвалене більшістю громадян рішення береться до реалізації органом влади, а не набирає форми рекомендації, не обов'язкової до виконання органами влади. Тобто "участь" тут – це набір можливостей, які надають громадянину і які забезпечують його вплив на процеси трансформації, лише частина з яких є трансформацією культурного ландшафту міста.

Отже, участь місцевих жителів в управлінні містом не має обмежуватися консультативними функціями та є складним процесом, що передбачає набір можливостей для громадян впливати на процеси міської та соціальної трансформації. Обмін інформацією та доступ до неї є першим рівнем участі громадян у державному управлінні, оскільки він забезпечує процес ресурсами, необхідними для створення обміну знаннями та спільного діалогу.

Участь громадян включає право на прозорість та участь в ухваленні рішень. Крім того, інформація та залучення можуть бути функціональними для сприяння розвитку громадянської відповідальності та форм спільного планування міста. Важливістю громадянської участі в управлінні містом особливо актуальна в контексті демократичної моделі трансформації, де кожен громадянин має змогу брати участь в ухваленні рішень та формуванні майбутнього свого міста.

Дискусія і висновки

Розвиток демократичної моделі трансформації культурного ландшафту міста є важливим для забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя на-

селення. Цей підхід дозволяє кожному громадянину відчувати себе активним учасником процесів формування свого міста, сприяючи створенню більш привабливого, відкритого та дружнього для всіх середовища.

Медіа відіграють важливу роль у створенні відкритого та прозорого міського середовища, яке сприяє активній участі громадян у процесах ухвалення рішень та формуванні культурного ландшафту міста. Їхня роль полягає в тому, щоб забезпечити широкий доступ до інформації, сприяти відкритому обміну думками та ідеями, а також підтримувати діалог між усіма зацікавленими сторонами міського розвитку. Обмін інформацією та доступ до неї формують платформу участі громадян у державному управлінні, оскільки він забезпечує обізнаність громадян та побудову суспільного діалогу.

Місцеві жителі як соціальні актори здатні вносити глибокі зміни в структуру міського середовища навколо себе. Дії соціальних груп мають набагато більшу ймовірність стати постійними та довготривалими стосовно трансформації культурного ландшафту порівняно з тими, що йдуть від зовнішніх акторів. Крім того, у співпраці громади можуть розвивати потенціал для розв'язання внутрішніх проблем, без покладання на зовнішній вплив. Це відіграє позитивну роль для місцевих демократій та культури взаємодії, адже місцеві актори є найбільш зацікавленою стороною, коли проблема локального рівня набуває високого рівня складності.

Anastasiia STEPANENKO, PhD Student
ORCID ID: 0000-0003-1125-6522
e-mail: hladka.anastasiia@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Список використаних джерел

- Baumann, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press.
Caetano, L. (2017). Public Participation in Territorial Management A Construction of Citizenship. *Atas Da Conferência "Urban Living Labs for Public Space a New Generation of Planning"*, 10. <https://doi.org/10898>
Chierichetti, N. (2022). *Towards empowerment through-out citizen participation. Triggers in tangible and intangible resources for a sense of belonging*. Academia Letters. <https://doi.org/10.20935/AL5223>
Sheller, M., & Urry, J. (eds). (2006). *Mobile Technologies of the City*. Routledge.
Soja, E. W. (2002). Restructuring the industrial capitalist city. In *Transurbanism*. J. Brouwer and A. Mulder (eds). V2_
Sonkoly, G. (2020). *From national landscape to cultural landscape*. <http://hdl.handle.net/10831/51355>
McQuire, S. (2008). *The Media City: Media, Architecture and Urban Space*. Sage Publications.

References

- Baumann, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press.
Caetano, L. (2017). Public Participation in Territorial Management A Construction of Citizenship. *Atas Da Conferência "Urban Living Labs for Public Space a New Generation of Planning"*, 10. <https://doi.org/10898>
Chierichetti, N. (2022). *Towards empowerment through-out citizen participation. Triggers in tangible and intangible resources for a sense of belonging*. Academia Letters. <https://doi.org/10.20935/AL5223>
Sheller, M., & Urry, J. (eds). (2006). *Mobile Technologies of the City*. Routledge.
Soja, E. W. (2002). Restructuring the industrial capitalist city. In *Transurbanism*. J. Brouwer and A. Mulder (eds). V2_
Sonkoly, G. (2020). *From national landscape to cultural landscape*. <http://hdl.handle.net/10831/51355>
McQuire, S. (2008). *The Media City: Media, Architecture and Urban Space*. Sage Publications.

Отримано редакцією журналу / Received: 29.03.24

Прорецензовано / Revised: 12.04.24

Схвалено до друку / Accepted: 15.04.24

DEMOCRATIC MODEL OF THE CITY'S CULTURAL LANDSCAPE TRANSFORMATION

Background. *The analysis of the city's cultural landscape allows investigation of features and the context of local culture. The hybrid organization of the city as a media-architectural complex, and the involvement of city residents in the processes of making administrative decisions in various forms create a field for a democratic model of transformation of the cities' cultural landscapes. This model provides not just residents' free access to the city space but also their active participation in making decisions about its use and making changes.*

Methods. *The methods of empirical analysis, systematization, generalization, and comparison of the obtained data, as well as the description of the obtained results, were used.*

Results. *The cultural landscape of the city is the result of the interaction of various actors – local self-government, public organizations, enterprises, creative industries, and residents. Changes in politics, economy, and society can contribute to the development of new ideas and approaches to the cultural landscape of the city that reflect current needs and values. The democratic model of a city's cultural landscape development requires an effective communication system between all actors. The media play here a key role by shaping the perception, idea, and public opinion of urban space, and influencing decision-making in this domain.*

In the context of the studied model of the city's cultural landscape development, the media have an important task of ensuring openness and availability of information about various initiatives and projects implemented in the city. They help involve citizens in discussions, consultations, and public debates on city development issues, and promote the formation of common development goals and strategies.

Conclusions. *It was defined that the development of a democratic model of the city's cultural landscape transformation is important for ensuring sustainable urban development and improving the residents' quality of life. The media play an important role in creating an open and transparent urban environment that promotes the active participation of citizens in decision-making processes and shaping the city's cultural landscape. Their role is to ensure wide access to information, facilitate an open exchange of views and ideas, and support dialogue between all stakeholders in urban development. Local residents as social actors can make deep changes in the city's cultural landscape structure. This plays a positive role for local democracies and the culture of interaction because local actors are the most interested party when a local-level problem acquires a high level of complexity.*

Keywords: *city, cultural landscape of the city, transformation, social actors, media.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.